

1908 (2023-2024) – Nr. 1
ingediend op 4 december 2023 (2023-2024)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor de bestrijding
van gewelddadige radicalisering
uitgebracht door Maaïke De Vreese en Thijs Verbeurgt

over de aanpak van de actuele risico's
op terroristische aanslagen in Vlaanderen

Samenstelling van de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering:

Voorzitter: Chris Janssens.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Maaïke De Vreese, Kathleen Krekels, Nadia Sminate, Katja Verheyen;
Filip Dewinter, Chris Janssens, Kristof Slagmulder;
Katrien Partyka, Orry Van de Wauwer;
Marino Keulen, Willem-Frederik Schiltz;
Imade Annouri, Celia Groothedde;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Annabel Tavernier, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert;
Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Sam Van Rooy;
Sofie Mertens, Peter Van Rompuy;
Bart Tommelein, Mercedes Van Volcem;
Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneeckhout;
Thijs Verbeurgt.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichting door de genodigden	4
1.1. Toelichting door Maarten De Waele.....	4
1.2. Toelichting door minister Gwendolyn Rutten	10
1.3. Toelichting door minister Zuhail Demir.....	12
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	15
2.1. Tussenkoms van Maaike De Vreese	15
2.2. Tussenkoms van Filip Dewinter	16
2.3. Tussenkoms van Orry Van de Wauwer	16
2.4. Tussenkoms van Imade Annouri	17
2.5. Tussenkoms van Marino Keulen	17
2.6. Tussenkoms van Thijs Verbeurgt.....	18
2.7. Tussenkoms van Celia Groothedde	20
3. Antwoorden van de genodigden	21
3.1. Antwoorden van Maarten De Waele	21
3.2. Antwoorden van minister Gwendolyn Rutten.....	24
3.3. Antwoorden van minister Zuhail Demir	25
4. Bijkomende vragen van de commissieleden.....	25
5. Aanvullende antwoorden	26
Gebruikte afkortingen.....	27
Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering hield op 22 november 2023 een hoorzitting over de aanpak van de actuele risico's op terroristische aanslagen in Vlaanderen. Aan de hoorzitting werd deelgenomen door de volgende sprekers:

- Maarten De Waele, coördinator Preventie Gewelddadige Radicalisering en Toxische Polarisation, team Veiligheid VVSG;
- Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme;
- Gwendolyn Rutten, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen.

De getoonde presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door de genodigden

1.1. Toelichting door Maarten De Waele

1.1.1. Rol van de VVSG

Maarten De Waele vertegenwoordigt de VVSG maar spreekt ook in naam van de lokale besturen. Hij spreekt zijn appreciatie uit voor de moeilijke regierol die de coördinatoren van de lokale besturen vervullen en de tijd en moeite die zij steken in de responsabilisering van hun netwerk. Het betreft een emotioneel belastende taak, omdat het over een gevoelig thema gaat en er een beperkte capaciteit en beperkte middelen zijn. De spreker ziet sterke profielen bij de lokale besturen, mensen die geëngageerd zijn en alle mogelijkheden benutten om toch in de gepaste opvolging en begeleiding voor personen te voorzien en om ze een toekomstperspectief te geven.

Eerst gaat de spreker in op de rol van de VVSG inzake radicalisering. Samen met de lancering van het Vlaamse actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering in 2015 is er ook vanuit de VVSG actie ondernomen. Enerzijds voorzag het Agentschap Binnenlands Bestuur de VVSG in een subsidie om lokale besturen te ondersteunen en de mogelijkheid te geven om hun lokale aanpak verder vorm te geven en een regierol op te nemen. Anderzijds kwam er de ondersteuning die zich concreet vertaalde in één vte, de functie die de spreker sinds 2016 invult. Hij stelt dat het Vlaamse actieplan een goede zaak was omdat het over de partijen heen werd gesteund. Dat zorgde voor een gedragen visie op radicalisering en op de aanpak ervan, waardoor er concreet aan de slag kon worden gegaan.

Enerzijds voorziet de VVSG sinds 2015 in een algemene ondersteuning van de lokale besturen, waarbij vooral wordt ingezet op dienstverlening. Zo kwam er een algemene helpdesk met een e-mailadres en een telefoonnummer. Sinds januari 2023 kreeg de helpdesk 133 vragen van 53 unieke lokale besturen, die voornamelijk gingen over de LIVC R's, vormingen, contactpersonen in de gemeenten, ondersteuning in specifieke casussen en ondersteuning van het lokaal bestuur. Recent kwamen er ook vragen bij over de aspecten rond soevereine burgers, het conflict tussen Israël en Palestina en de polarisatie daarrond, ook in scholen. Naast de helpdesk zet de VVSG ook in op kennis en expertise met ledenbevragingen, opleidingen, vormingen, werkbezoeken en haar forumfunctie en op het borgen van kennis en expertise via verschillende publicaties.

Een andere belangrijke rol van de VVSG is die van netwerkvormer, waarbij ze inzet op het verbinden van gemeenten om expertise en ervaring uit te wisselen. Dat gebeurt beleidsmatig met de werkgroep Radicalisering, die vier keer per jaar samenkomt. Daarnaast zijn er ook intervisiemomenten, die meer praktijkgericht zijn

en worden georganiseerd naar aanleiding van bepaalde casussen die worden ontleend en besproken. Verder zijn er de regionale multidisciplinaire platformen en de digitale infosessies over de thema's die aan bod kwamen in de vragen aan de helpdesk.

Naast de algemene ondersteuning van de lokale besturen kwam er ook een specifieke ondersteuning, die ontstond naar aanleiding van het Europese ESF-P-project EMMA, dat de VVSG mee heeft geschreven en als coördinator heeft uitgewerkt. Via de Europese middelen kon vanaf 1 februari 2020 tot eind januari 2021 een extra vte worden aangeworven. De spreker is tevreden dat de VVSG vanaf 1 februari 2022 kan rekenen op een bijkomende Vlaamse subsidie die werd verankerd via een besluit van de Vlaamse Regering specifiek voor het begeleidings- en coachingstraject.

Hij legt uit dat de specifieke ondersteuning bestaat uit intensieve begeleidings- en coachingstrajecten op maat van lokale besturen, goed voor negentien LIVC R-trajecten bij 38 gemeenten in Vlaanderen. Tijdens die langdurige trajecten wordt ingezet op het capteren van signalen van partners, het organiseren van werktafels en het opstellen van bevragingen. De intensiteit varieert volgens de situatie, waarbij de spreker een onderverdeling maakt in opstartende gemeenten, heractivering in bepaalde gemeenten en optimalisatie van de LIVC R.

Naast concrete begeleiding biedt de VVSG ook ondersteunende documenten aan, zoals een uitgebreid draaiboek dat ontstond naar aanleiding van het nieuwe LIVC R-decreet (decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme) en dat lokale besturen begeleidt van opstart tot professionalisering, een Q&A-fiche, sjablonen voor een lokaal samenwerkingsprotocol en een LIVC R-cartografie met een overzicht van de gemeenten waar een LIVC-R, die verplicht is voor alle gemeenten, aanwezig is. De spreker stipt ook aan dat er wordt gewerkt aan een extra ondersteunend document in samenwerking met alle Vlaamse beleidsdomeinen, rond LIVC R's maar toegespitst per beleidsdomein, Onderwijs, Jeugd, Welzijn enzovoort, met de bedoeling om de actoren te responsabiliseren. Verder maakt de VVSG samen met de gemeenten oefeningen om potentiële deelnemers van de LIVC R's te sensibiliseren om een rol op te nemen en om partners buiten het netwerk ook beter te betrekken bij de aanpak.

1.1.2. Beperken van de risico's in Vlaanderen

Wat het beperken van de risico's in Vlaanderen betreft, is er volgens de spreker al veel gebeurd sinds de start van het Vlaamse actieplan in 2015. Steeds meer lokale besturen hebben erop ingetekend en namen ook zelf een rol op rond dat thema. Hij benadrukt dat er een betere afstemming is, ook met bovenlokale partners zoals de Vlaamse overheid, ABB en de verschillende beleidsdomeinen. Maandelijks is er een bijeenkomst van het Vlaams Platform Radicalisering, waar vanuit de verschillende hoeken geïntegreerd wordt samengewerkt. Daarnaast vermeldt hij de betere samenwerking met de veiligheids- en inlichtingendiensten via onder meer informatienota's. De lokale besturen geven zelf aan dat ze steeds meer partners vinden om een geïntegreerde aanpak mogelijk te maken, wat de spreker een goede zaak vindt.

De spreker wil niet alleen een positief verhaal brengen, hij wil vooral mee nadenken over hoe de risico's kunnen worden beperkt.

De VVSG en de lokale besturen bevelen vooral aan om werk te maken van een integrale interbestuurlijke visie waarbij preventie, een Vlaamse bevoegdheid, en repressie, een federale bevoegdheid, hand in hand gaan.

Op bovenlokaal niveau zijn de bevoegdheden duidelijk: de veiligheidsmaterie valt onder de federale bevoegdheid en de preventieve materie onder de Vlaamse

bevoegdheid, maar lokaal is men bevoegd op beide vlakken en moet men een integrale visie uitdragen van proactie en preventie tot repressie en nazorg. Daarbij wordt soms naast elkaar gewerkt. Er zijn verschillende visies die zich vertalen in verschillende acties. Het federale niveau spreekt logischerwijze vanuit veiligheids-oogpunt mee in termen van detectie, opvolging, veiligheidsmaterie en terrorisme-bestrijding. Het Vlaamse niveau spreekt meer over de aanpak van radicalisering, polarisatie en positieve identiteitsvorming. Op zich vindt de spreker dat niet fout, maar er ontbreekt wel een gedragen interbestuurlijke visie. Hij geeft een voorbeeld: de wet LIVC R, die in 2018 tot stand kwam binnen de structuren van het toenmalige Plan R, kwam tot stand zonder consultatie van de lokale besturen, die daar plots mee werden geconfronteerd. De eerste omzendbrief van 2015 was ook erg gericht op detectie van FTF's, op het veiligheidsonderdeel. In 2018 was er ook een federale wet die vooral tot stand kwam in dat veiligheidskader. Lokale besturen zien dat ze een regierol toebedeeld krijgen in die LIVC R, maar weten niet wat er van hen wordt verwacht. Ook voor sociopreventieve actoren was het niet zo evident om in een kader te stappen dat vooral op veiligheid gericht was. LIVC staat wel voor 'lokale integrale veiligheidscel' en als criminoloog weet hij dat integrale veiligheid breed zal worden bekeken, vanuit een preventieve bril. Maar niet alle sociopreventieve actoren zien dat door die bril, waardoor de perceptie toch vooral was mee te stappen in een veiligheidsverhaal. Dat maakte het moeilijk, ook voor de lokale besturen, om dat te verkopen aan die andere actoren.

Er is wel een strategische nota over terrorisme en extremisme, maar de spreker vindt die vooral een olijsting van verschillende structuren en actoren. Hij merkt te weinig visie. Er is dus nood aan een interbestuurlijke visie.

De spreker geeft een pluim voor het werk dat in 2021 op het Vlaamse niveau werd geleverd met het LIVC R-decreet, waarbij duidelijk wel geluisterd was naar de lokale besturen. Er waren twee consultatiemomenten met de lokale besturen en met vele andere beleidsdomeinen: een consultatie voorafgaand aan het decreet en een tweede consultatie op basis van stukken die op dat moment voorlagen. Dat vindt de spreker de juiste manier om tot een echt gedragen voorstel te komen. Dat vertaalt zich in het LIVC R-decreet, dat een breed kader biedt.

Een tweede punt is daaraan gekoppeld: als die interbestuurlijke visie er is, moet die kunnen worden doorvertaald naar een gedegen structureel beleid. Vandaag wordt nog te veel op korte termijn gedacht, terwijl er nood is aan een visie op middellange of lange termijn. De spreker heeft begrepen dat er wel initiatieven op tafel liggen om een structurele aanpak mogelijk te maken. Dat vinden de VVSG en de lokale besturen een goede piste om verder te bewandelen. Gemeenten zijn vandaag immers vaak de speelbal geweest van verschillende stromen, met name de federale stroom en de Vlaamse stroom.

Op het federale niveau werden de middelen voor de strategische veiligheids- en preventieplannen de voorbije decennia nooit verhoogd, zelfs niet geïndexeerd. Dat historisch financieel tekort wordt gelukkig wel wat dichtgereden door Vlaamse subsidies rond radicalisering. Daarnaast zijn er ook middelen in het kader van het Plan Samenleven en dergelijke. De financiële ondersteuning, zeker de federale middelen, vindt de spreker toch vrij mager.

Vervolgens gaat de spreker in op wat hij 'slagkracht voor de geïntegreerde aanpak' noemt. De cijfers geven aan dat het vandaag heel moeilijk blijft om sociopreventieve actoren te betrekken bij dat thema. Er moet een win-winsituatie worden gecreëerd en daarvoor is het nodig om aan de lokale besturen en de sociale actoren een duidelijk mandaat met doorzettingsmacht te geven. Er moet een win-winsituatie worden gecreëerd, zowel voor de lokale besturen en de lokale politie als voor sociopreventieve actoren. Daarvoor wordt bijvoorbeeld gekeken naar de piste van het belonen van intersectorale samenwerking en eventueel ook

van intergemeentelijke samenwerking. De spreker begrijpt dat het in sommige centrumsteden geen evidentie is om intergemeentelijk samen te werken, maar hij denkt dat dat toch moet worden gestimuleerd.

Er moeten zeker ook aandacht en ondersteuning zijn voor kleinere gemeenten met heel specifieke noden en een beperkte capaciteit. Vaak zijn het kleinere gemeenten, soms ook grensgemeenten, die aangeven dat het heel moeilijk is om een concrete aanpak te hanteren. Ze worden geconfronteerd met verschillende problematieken, niet alleen radicalisering, vaak ook drugsproblemen enzovoort. Daarom vraagt de VVSG om in cocreatie met lokale besturen en andere actoren instrumenten en handvatten uit te werken. De spreker vindt het goed dat er bovenlokaal zaken worden ontwikkeld, zoals de expertenpool radicalisering. De gemeenten vragen om te blijven inzetten op die bovenlokale ondersteuning. Er is zeker nog ruimte voor meer lokale begeleiding.

De spreker gaat vervolgens in op drie punten over het beperken van risico's in Vlaanderen. Vandaag is het vertrouwen van de burger in de overheid niet zo groot, al heeft hij nog altijd het meeste vertrouwen in de lokale overheid. De spreker vindt het dan ook cruciaal dat de goede praktijken die er lokaal al zijn gegroeid, verder worden versterkt. Er kan lokaal worden ingezet op het terugwinnen van dat vertrouwen. Hij denkt aan projecten die inzetten op het wegwerken van spanningen tussen jongeren en politie, aan het investeren in meer sociale cohesie en het voorzien van 'safe spaces' en 'brave spaces' waar opnieuw de connectie met de burger kan worden gemaakt, waar er ruimte is om gevoelige thema's te bespreken en om jongeren weerbaar te maken, niet alleen in de fysieke maar ook in de digitale ruimte. Er moet dus worden gesensibiliseerd over desinformatie en nog meer worden ingezet op (online) weerbaarheid voor propagandatechnieken en haatboodschappen. In de expertenpool is extra ondersteuning vrijgemaakt om verder werk te maken van die online weerbaarheid.

Er moet tevens werk worden gemaakt van educatie. Ook de rol van de politiek moet worden benadrukt. De politiek zelf kan daar een heel sterke rol in spelen. Klachtenmechanismes moeten verder transparant worden gemaakt.

De VVSG vraagt verder om een kader, eventueel een juridisch kader, uit te werken voor de aanpak van online haat en polarisatie. Het preventiebeleid moet vandaag actief zijn op het online dorpsplein. Dat is niet gemakkelijk, want er ontbreekt nog wel een duidelijk kader daarrond: wat kan en wat mag voor lokale besturen? Sommige jeugdwerkers proberen wel om online die link te maken, maar samenwerking ontbreekt nog op dat vlak. De spreker kijkt naar bovenlokale partners, eventueel socialemediaplatformen, om daarvoor een aanpak uit te werken.

Andere projecten die kunnen worden versterkt, zijn projecten die inzetten op het bewustmaken van online omstaanders, projecten die lokale besturen steunen en activeren in het omgaan met verspreiders van desinformatie.

Tot slot wil de VVSG ook dat er wordt stilgestaan bij een aantal valkuilen die een beleid inzake radicalisering met zich mee kan brengen. De VVSG noemt dat het verradicaliseren van de problematiek. Daarmee wordt bedoeld dat radicalisering in een veiligheidsverhaal wordt gestoken. Radicalisering is complex. Het gebeurt in de hoofden van personen, waardoor het ook heel moeilijk meetbaar is. Hoe kan men zeggen welk percentage van de inwoners van een gemeente radicaal is? De spreker vindt het belangrijk om de omvang van gewelddadige radicalisering te kennen. Het blijft dus zoeken naar signalen, terwijl die er misschien niet zijn. Soms worden bepaalde situaties ten onrechte gelabeld als radicalisering. Misschien wordt te sterk gezocht naar signalen van radicalisering terwijl die er niet zijn. Een lokaal bestuur kan in die valkuil trappen. Soms zijn daarvan ook beleidsmatige consequenties te zien. Als het gaat over projecten over radicalisering zijn er ook gemeenten

die aan de VVSG aangeven dat het voor hen een dubbel verhaal is. Ze zetten sterk in op de preventie van radicalisering, terwijl er zich geen casussen voordoen. Ze worden wel verplicht om, als ze projecten indienen, die ook te plaatsten in het keurslijf van radicalisering, en dat is moeilijk. Zo vallen gemeenten soms uit de boot, omdat ze te weinig de focus leggen op de preventie van radicalisering, en vooral de voedingsbodem ervan willen aanpakken, door te werken aan inclusie, het creëren van verbondenheid en het uitstippelen van een werking rond samenleven. Maar ze moeten dat dan in het kader van radicalisering laten passen. Ze schrijven al een beleid uit over preventie en samenleven en vragen zich dan af of ze ook nog een apart actieplan rond radicalisering moeten opmaken en verantwoorden.

1.1.3. *Evaluatie van LIVC-R*

De spreker gaat verder in op de LIVC R's, waar deels een evaluatie van wordt gemaakt. Voor de specifieke ondersteuning in het kader van het begeleidings- en coachingstraject LIVC R werd vanuit de VVSG een extra medewerker aangeworven met de middelen die de vereniging ontving via de subsidie van de Vlaamse overheid. In de praktijk blijkt dat de rol van coördinator cruciaal is voor een goede doorstart van een LIVC R. Dat is heel tijdsintensief. Ambtenaren geven meer dan eens aan dat de LIVC R op hun to-dolijst staat, maar ze geen tijd hebben om daarop in te zetten. Een voorwaarde is dus dat er voldoende tijd is om te kunnen investeren in LIVC R's, dus om netwerken uit te bouwen en te werken aan vertrouwen tussen partners, want een goede werking van een LIVC R staat of valt met het vertrouwen dat er rond de tafel is. Het gaat dus over het informeren van de partners, bij voorkeur vanuit een dienst die centraal is en een brugfunctie kan vormen tussen dat sociale aspect en het veiligheidsmatige.

Een tweede punt is dat sommige LIVC R's een beperkt aantal signalen krijgen, of alleen via de dossiers die de lokale politie aanbrengt. Dat leidt uiteraard tot frustratie bij de politie, die vindt dat het niet kan dat zij als enige signalen aangeeft terwijl er toch ook vanuit de sociale partners signalen zouden moeten zijn. Volgens de spreker is dat omdat er te weinig sociopreventieve actoren deelnemen aan een LIVC R en omdat er een nauwe, te enge focus op radicalisering is, waardoor bepaalde signalen niet worden gezien. In de cartografie probeert de VVSG een overzicht te maken van de actoren die in de LIVC R's actief zijn. Daaruit blijkt dat maar 23 tot 24 procent van de LIVC R's, naast de politionele bestuurlijke actoren, ook sociopreventieve actoren betrekken, behalve de OCMW's, die in 60 tot 70 procent van de LIVC R's aanwezig zijn. Door de geringe inbreng van sociopreventieve actoren ontbreken veel noodzakelijke voelsprietten.

Zoals eerder in de hoorzitting werd aangegeven, moet men niet noodzakelijk op zoek gaan naar die signalen, want het kan zijn dat er geen cases of overlegmomenten zijn, maar in dat geval is het wel belangrijk dat die sociopreventieve actoren op straat aanwezig zijn om dingen vast te stellen en partners te sensibiliseren om aandachtig te zijn.

Het derde punt is dat er vaak van de LIVC R wordt gebruikgemaakt om cultuursensitieve vraagstukken op tafel te leggen die niet noodzakelijk vraagstukken zijn in het kader van gewelddadige radicalisering. Soms ligt de focus nog te veel op het inzetten op die vraagstukken, in plaats van het uitstippelen van een preventiebeleid rond radicalisering. Ook daar is het belangrijk om verder in te zetten op aspecten zoals samenleven in diversiteit en daar antwoorden te formuleren op samenlevingsvraagstukken die niet noodzakelijk radicaliseringsvraagstukken zijn.

Er is ook nood aan een verdere sensibilisering van de burgemeesters. Vaak zien zij de noodzaak van het tot stand brengen van een LIVC R niet in.

De spreker haalt een analyse aan die de VVSG in samenwerking met het VVI en onderzoekster Annelies Pauwels heeft gemaakt. Zij wijst op het beperkte draagvlak voor het casusoverleg bij sociale partners. De VVSG probeert via een samenwerking met ABB en de Vlaamse overheid dat draagvlak groter te maken. Zo is er al, in samenwerking met ABB, een interviewreeks geweest waarin sociopreventieve actoren aan het woord kwamen, onder meer medewerkers van het CAW, het CLB en de SDJ, om zo hun positieve ervaringen in LIVC R's en positieve rolmodellen uit die hoek naar buiten te brengen.

Verder zijn er publicaties ingezet om die sociopreventieve partners beter te bereiken en werd er vanuit ABB een basisvorming georganiseerd waarvoor meer dan tweehonderd mensen zich inschreven. Dat bewijst de nood aan zo'n basisvorming. De spreker pleit voor een voortzetting van dat initiatief.

De vraag is of al die acties volstaan. Enerzijds is er het top-downonderdeel, met het decreet en alle acties. Anderzijds proberen lokale besturen ook bottom-up sociopreventieve partners warm te maken om deel te nemen en een rol op te nemen, maar dat lukt niet altijd. Bij veel actoren blijkt een gebrek aan capaciteit, tijd en engagement. Zij geven ook aan dat het als sociale partner niet hun corebusiness is om zich daarmee bezig te houden. Men botst dus op de bereidwilligheid van die actoren. Tegelijk is er top-down al heel wat gebeurd, zoals de recente brief van de minister van Binnenlands Bestuur aan de burgemeesters. Minister Zuhal Demir heeft enkele jaren geleden ook een brief naar de LIVC R's gestuurd om de justitieuizen mee uit te nodigen. De spreker weet dat het altijd beter kan, daarom wordt er verder ingezet op het engageren van die sociopreventieve partners.

Het gaat om een altijd evoluerende context waarin telkens nieuwe conflicten en polarisatie naar boven komen. Zo sprak de spreker al over nieuwe fenomenen zoals soevereine burgers en het conflict tussen Israël en Palestina. De VVSG probeert daarin te faciliteren en de kennis en expertise te verankeren door middel van webinars, opleidingen en vormingen.

De spreker oppert het idee om na te denken over nieuwe systemen en hoe ervoor kan worden gezorgd dat die expertise bij lokale besturen en actoren nog beter kan worden verankerd. Misschien is het nodig om te evolueren naar een gestructureerd aanbod op maat, met verschillende modules, gaande van een basiskader, waar nu al op wordt ingezet via een basisvorming, naar heel specifieke en gespecialiseerde opleidingen, mogelijk via een soort accreditatiesysteem. Daar moet alleszins verder over worden nagedacht.

Een derde punt in het rapport was de nood aan evaluatie. De spreker begrijpt dat dat op tafel ligt. In december 2023 gaat de werkgroep Radicalisering met de lokale besturen aan de slag om het huidige LIVC R-decreet kritisch te bespreken en te evalueren. Daar wordt ook op ingezet via begeleiding en coaching.

Er is tevens nood aan een structurele verduurzaming van de LIVC R's en een overdracht van opgedane kennis, wat nu al gebeurt via het begeleidings- en coachingstraject. Een structurele ondersteuning van het beleid kan daar zeker in helpen. Verder kan men ook regionale en lokale ondersteuning aanbieden, en expertise, onderzoek en evaluatie gericht lokaal inzetten.

De VVSG heeft de cartografie gemaakt om twee redenen. Enerzijds omdat de FOD Binnenlandse Zaken die taak niet meer opneemt, hoewel die opvolging wel nodig is, anderzijds om lokale besturen te responsabiliseren om toch een LIVC R op te richten. Er zijn nog een aantal gemeenten die geen LIVC R hebben, en van sommige gemeenten weet men het niet of ze er een hebben. De spreker benadrukt dat de kaart nog niet vastligt. Het project is pas in de zomer van 2023 opgestart, en alle gemeenten waar een LIVC R ontbreekt of waarvan men de situatie niet kent,

werden aangeschreven. Er is veel respons en er zijn gemeenten die aangeven dat ze wel een LIVC R hebben en dat de kaart onvolledig is. Het doel is om tegen eind 2023 de kaart te vervolledigen.

Vanuit de VVSG en de lokale besturen wordt erover nagedacht om een eventuele verruiming van de finaliteit van de LIVC R's te onderzoeken. Een aantal gemeenten geeft aan dat het best lastig is om een werking op te zetten onder de R van LIVC R. De vraag is waarom de wetgever in 2018 niet langer koos voor LIVC, waar destijds wel in de omzendbrief naar werd verwezen, en plots die R van radicalisering werd toegevoegd. Veel gemeenten geven aan dat het moeilijk is om al hun werkingen rond het voorkomen van radicalisering te plaatsen en dat er mogelijk nood is aan een bredere basis. De spreker denkt dan aan het Deense model, waarbij er een basis is om informatie te delen over personen met signalen van risicogedrag of over individuen die betrokken zijn bij illegale activiteiten of het gevaar lopen om daarbij betrokken te worden.

Er moet dus een basis zijn om informatie te delen, en niet alleen over radicalisering. Mogelijk moet de focus minder liggen op specifieke fenomenen en meer op de voedingsbodem, de grondoorzaken. De spreker verwijst naar de quote: "De geradicaliseerden van vandaag zijn misschien wel de drugskoeriers van morgen."

Radicalisering vloeit immers ook voort uit andere criminaliteitsfenomenen zoals geweld. Zo hadden een aantal van de personen die betrokken waren bij de terroristische aanslagen al een verleden in jeugddelinquentie en drugsgerelateerde criminaliteit. De VVSG geeft aan dat er naar een soort van wettelijke basis wordt toegewerkt die dat alles kan opvangen, en er het best niet alleen wordt gesproken over een veiligheidsmatige opvolging, maar ook over positieve toekomstkansen van personen.

1.2. Toelichting door minister Gwendolyn Rutten

1.2.1. *Inleiding*

Minister *Gwendolyn Rutten* herinnert er eerst aan dat de preventie van gewelddadige radicalisering wordt ingevuld als een transversale bevoegdheid. Dat betekent dat het federale niveau bevoegd is voor alles wat met repressie en veiligheid te maken heeft en de nationale strategie voor extremisme en terrorisme coördineert onder de voogdij van de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken. Op het Vlaamse niveau wordt de focus gelegd op de preventie van gewelddadige radicalisering en schadelijke polarisatie. Het beleid wordt gevoerd via het actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie. De minister coördineert dat actieplan samen met minister Zuhair Demir.

Het beleid is gebaseerd op drie grote prioriteiten. De eerste prioriteit is de ondersteuning van de lokale besturen en hun LIVC R's in de preventie van gewelddadige radicalisering. De tweede prioriteit is de coördinatie en informatiedoorstroming, en de derde prioriteit de gerichte ondersteuning via strategische partners.

1.2.2. *Ondersteuning van lokale besturen*

Met betrekking tot de ondersteuning van de lokale besturen stelt de minister dat steden en gemeenten de regie hebben in het preventiebeleid. Zij zijn immers het best geplaatst om de signalen van radicalisering meteen vast te stellen en daar vervolgens een preventief beleid aan te koppelen. Ze doen dat via de LIVC R's. Daarin zitten zowel de politie als de sociopreventieve actoren. Vanuit haar lokale ervaring meent de minister dat het preventieaspect heel belangrijk is. Zo kan voor personen die het pad van gewelddadige radicalisering dreigen op te gaan, een

geïndividualiseerd traject worden ontwikkeld. De bedoeling is altijd om de persoon opnieuw aansluiting te laten vinden in de maatschappij.

De minister benadrukt dat de situaties op het terrein altijd verschillend zijn. Soms wordt er gewerkt via het onderwijs, in andere gevallen via de maatschappelijk assistent of de wijkagent.

Vanuit het Vlaamse niveau worden handvatten aangereikt voor het lokale preventiebeleid, in eerste instantie via een samenwerking met de VVSG. Zo is er een helpdesk waar vragen kunnen worden gesteld, is er een opleidingsaanbod en bestaan er draaiboeken voor specifieke situaties. De ondersteuning vanuit Vlaanderen loopt tot 2025.

De VVSG voorziet in een specifiek begeleidings- en coachingstraject voor de LIVC R's. Daarin worden de lokale besturen intensief begeleid om tot een betere werking te komen. De methode van dat traject is ontwikkeld door academici in het kader van het Europese onderzoeksproject EMMA. Momenteel zijn er begeleidingstrajecten voor veertien LIVC R's van 29 lokale besturen.

Sinds kort is er een expertenpool die gespecialiseerde expertise kan aanbieden als er een acute situatie is. In die pool zitten het CAW Limburg, het Netwerk van Islamexperten, Ceapire, Textgain en Solentra. Zij werken nauw samen met de VVSG, zodat lokale besturen op een hele laagdrempelige manier kunnen worden geholpen. Dat loopt tot 2025.

Om de samenwerking tussen gemeenten en politiezones te stimuleren, bestaat sinds 2021 een projectoproep 'extremisme en polarisatie'. Elk project, dat één jaar duurt en driemaal verlengd kan worden, moet minstens vijftigduizend inwoners vertegenwoordigen. Tot vandaag werden met die projecten een op de drie Vlamingen bereikt. Er lopen nu twaalf projecten voor in totaal 25 lokale besturen.

De minister geeft vervolgens een aantal voorbeelden. In Leuven is een intensieve samenwerking opgezet tussen de politie en de preventiediensten, specifiek om het vertrouwen van jongeren in de politie te versterken. Roeselare bouwt dan weer aan ontmoetingsplaatsen voor kwetsbare jongeren waar de preventiewerkers via sport en ontspanning op een laagdrempelige manier een gesprek met hen proberen aan te gaan.

Op initiatief van minister Zuhal Demir en voormalig minister Bart Somers is in 2021 in het Vlaams Parlement het LIVC R-decreet goedgekeurd. Dat geeft een wettelijke basis aan de Vlaamse sociopreventieve actoren, waardoor zij nu kunnen deelnemen zonder hun beroepsgeheim te moeten schenden. Minister Gwendolyn Rutten en minister Zuhal Demir hebben aan de administraties de opdracht gegeven om dat decreet te evalueren.

1.2.3. Coördinatie en informatiedoorstroming

In verband met de tweede prioriteit, de coördinatie en informatiedoorstroming, stelt de minister eerst vast dat er veel informatie aanwezig is bij de verschillende diensten. Het Vlaams Platform Radicalisering speelt daarbij een grote rol. Via dat platform komen de aanspreekpunten radicalisering van alle beleidsentiteiten een keer per maand samen onder het voorzitterschap van ABB. Ook het OCAD, de VVSG en de Vlaamse verbindingsofficier nemen deel. De deelnemers informeren elkaar en bekijken wat de nieuwe evoluties en de nieuwe beleidsinitiatieven zijn. Doordat ze kritisch naar het gevoerde beleid kijken, kan er op het niveau van de Vlaamse Regering snel worden bijgestuurd. Het platform kan ook zelf initiatieven nemen. Recent werd er bijvoorbeeld een basisvorming radicalisering voor onder meer de lokale besturen georganiseerd.

Coördinatie houdt ook in dat elk beleidsdomein betrokken moet zijn bij het actieplan. Het is volgens de minister de bedoeling om een actief beleid te voeren. Interkabinettenwerkgroepen bekijken vanuit de verschillende bevoegdheden welke bijkomende acties moeten worden ondernomen.

1.2.4. *Specifieke ondersteuning door strategische partners*

De minister geeft een aantal voorbeelden van de derde prioriteit, de samenwerking met een aantal strategische partners in het kader van de preventie van schadelijke polarisatie.

Het netwerk Wij-Zij zorgt voor de coördinatie en afstemming op het vlak van polarisatie. In dat netwerk wordt niet alleen de expertise gecentraliseerd, maar gebeurt er ook door de verschillende partners – onder meer de VVSG, het AgII, het Hannah Arendt Instituut en diverse onderwijsactoren – een toeleiding van ondersteuningsvragen naar de juiste partners.

Het Hannah Arendt Instituut wordt specifiek ondersteund om het ondersteuningsaanbod voor lokale besturen uit te bouwen. Met het PolarProf-project probeert het instituut de wetenschappelijke inzichten op een bevattelijke manier te vertalen naar praktijkgerichte ondersteuning. Concreet ondersteunen de experts de lokale besturen bij de opmaak van hun lokaal actieplan rond schadelijke polarisatie, desinformatie en haatspraak. De ondersteuning vindt plaats via regionale actiedagen, online vormingen via de Arendt Academy, webinars en een digitaal leerplatform waarop gemeenten ervaringen en goede praktijken kunnen uitwisselen. Sinds kort gaan experts ook ter plaatse ondersteuning geven voor specifieke vragen in het kader van het actieplan. Sinds de start van dat project zijn er 61 lokale besturen bereikt.

Het AgII biedt eveneens ondersteuning in een aantal gevallen, bijvoorbeeld bij online polarisatie. Met de vorming Reconnect worden handvatten aangereikt om met online polarisatie aan de slag te gaan. Daarnaast zijn er begeleidingstrajecten voor acute maatschappelijke spanningen, bijvoorbeeld wanneer wordt beslist om een tijdelijk asielcentrum in een gemeente te openen en daar een hetze tegen ontstaat. Men gaat dan samen op zoek naar een strategie om die spanningen weg te werken en dat probleem aan te pakken.

Aan Kazerne Dossin wordt ondersteuning geboden voor begeleide bezoeken. Dat is een alternatieve maatregel waarbij delinquenten een traject afleggen om inzicht in het eigen handelingsvermogen te krijgen en een ware gedragsverandering na te streven. Het is de bedoeling om de betrokkenen te confronteren met de risico's en gevolgen van hun gedrag en het risico voor zichzelf en voor anderen.

De minister vindt het ook essentieel om het Vlaamse beleid op langere termijn structureel te verankeren. Daarom heeft ze het initiatief genomen om een decreet ter preventie van gewelddadige radicalisering, extremisme, terreur, terrorisme en schadelijke polarisatie voor te bereiden. Het is de bedoeling om alles wat projectmatig aangepakt wordt, in een decreet te verankeren, waarbij het doel, de scope en de coördinatie worden vastgelegd. Ook de regierol van de lokale besturen wordt verankerd. De Vlaamse Regering heeft het ontwerp van decreet principieel goedgekeurd. Na de verwerking van het advies van de Raad van State kan dat ontwerp van decreet in het voorjaar bij het parlement worden ingediend.

1.3. Toelichting door minister Zuhal Demir

1.3.1. *Inleiding*

Minister *Zuhal Demir* sluit aan bij minister Gwendolyn Rutten met twee onderdelen, met name wat er in de gevangenis gebeurt en wat er na detentie gebeurt.

1.3.2. *In de gevangenis*

Op het moment van de hoorzitting verblijven er nog ongeveer 55 geradicaliseerde gedetineerden in de Vlaamse gevangenissen. Minister van Welzijn Hilde Crevits is verantwoordelijk voor de psychosociale begeleiding in de gevangenissen via gespecialiseerde teams Radicalisering. Alleen is die begeleiding geen verplichting. Er is dus geen federale wetgeving waarbij een rechter dat traject verplicht kan opleggen in de gevangenis. De spreker suggereert om dat wel te verplichten voor geradicaliseerden. Na een aanslag wordt altijd de vraag gesteld of die geradicaliseerde een disengagement of psychosociale begeleiding in de gevangenis kreeg.

Naast de CAW's volgen ook de psychosociale dienst in de gevangenis en de gevangenisdirectie de geradicaliseerden op. Ook het juiste onderwijs vinden en werk nadien zijn belangrijk om te deradicaliseren. De aanpak is meestal multidisciplinair. Daarom werd er in 2023, na een lange vertraging bij het gevangeniswezen vanwege corona, een geactualiseerde versie verspreid van het gemeenschappelijke 'Draaiboek radicalisering in de gevangenissen,' met een afsprakenkader voor het organiseren van casusoverleg.

Op het casusoverleg zijn nu het gevangeniswezen, de hulp- en dienstverlening en de justitiehuisen aanwezig. De bedoeling is om dat uit te breiden naar een Penitentiaire Integrale Veiligheidscel, waarbij ook de information officer en burgemeester vertegenwoordigd zijn op het overleg, zodat beter de brug wordt gemaakt naar het lokale bestuur van de gemeente waar een gedetineerde zich na detentie zal vestigen. De spreker vindt dat belangrijk, want zo kan het lokale bestuur al zes maanden op voorhand op de hoogte zijn van wanneer een gedetineerde vrijkomt en zich op het grondgebied zal vestigen, en zich dus goed voorbereiden. Die informatiedoorstroming blijft belangrijk.

Dat zou juridisch worden verankerd in het bredere LIVC R-samenwerkingsakkoord, maar dat liep wat vertraging op. Vandaar dat men de tekst voor het PIVC uit het samenwerkingsakkoord ging halen, om daarover apart met de federale minister van Justitie en het OCAD te onderhandelen.

Men past het casusoverleg, samen met het gevangeniswezen, al toe op het Vlaamse niveau. Na het LIVC R-decreet werd ook het decreet Casusoverleg goedgekeurd, waardoor de Vlaamse diensten nu al het beroepsgeheim kunnen doorbreken om casusoverleg in de gevangenis te voeren. Helaas kan Vlaanderen de burgemeester en information officer nog niet machtigen om al deel uit te maken van dat casusoverleg. Daarvoor moet nog een federaal initiatief worden genomen, iets waar de spreker toch al tweeënhalf jaar op wacht.

In 2023 trad er voor de Vlaamse justitiehuisen ook eindelijk een nieuw mandaat in werking. Daardoor gaat het justitiehuis niet alleen mee aan tafel zitten bij het casusoverleg, maar ook actief de nodige informatie verzamelen voor de reclassering, zodat dat als informatie kan worden meegenomen op het casusoverleg.

Sinds de opstart in januari 2023 heeft men al 26 dossiers ontvangen. Daarvan zijn er nog zestien lopende en al acht afgesloten. Afgesloten betekent dat bepaalde gedetineerden voorwaarden opgelegd kregen en nu worden opgevolgd door de justitiehuisen. Lopende betekent dat ze nog steeds in detentie zitten.

1.3.3. *Na detentie*

De minister focust op het tweede onderdeel, met twee mogelijke scenario's na de detentie. Bij vrijlating krijgt men ofwel voorwaarden en wordt men opgevolgd door het justitiehuis, ofwel doet men strafeinde. Wat de opvolging bij de justitiehuisen betreft, is er zowel interne als externe expertise.

Intern gaat het om elf radicaliseringexperten en psychologen. Extern is er een samenwerkingsovereenkomst met Ceapire, een multidisciplinair expertisecentrum dat in 2021 en 2022 telkens een tiental dossiers heeft behandeld. In 2023 zit men al aan vijftien mandaten. Dat komt omdat het College van procureurs-generaal werd aangeschreven om bij alle terrodossiers een disengagementtraject op te leggen.

Een van de belangrijkste aanbevelingen van de parlementaire commissie na de aanslagen was informatie-uitwisseling tussen alle geledingen die rond radicalisering werken. Ook de justitiehuizen vormen daar een belangrijke schakel in. De informatie-uitwisseling gebeurt voornamelijk met de gevangenen, de LIVC R's en het OCAD, en natuurlijk ook met het parket en de rechtbank als opdrachtgever.

De justitiehuizen ontvangen informatie wanneer een geradicaliseerde gedetineerde de gevangenis verlaat, en er wordt dan informatie uitgewisseld rond de uitgevoerde risicotaxatieanalyse. Ook met de consultants radicalisering van het CAW is er een goede informatie-uitwisseling, en via het lokaal casusoverleg in de gevangenis wordt informatie uitgewisseld op casusniveau.

De spreker kan de burgemeesters niet verplichten om de justitiehuizen uit te nodigen voor een LIVC R. Daar is een federale ingreep voor nodig. Dat moet worden geregeld via het samenwerkingsakkoord. Alle burgemeesters werden wel door de spreker aangeschreven om de justitiehuizen uit te nodigen.

De justitiehuizen hebben ook toegang tot de GGB van het OCAD. In juli 2022 werd ook een protocol gesloten met het OCAD, waarbij afgesproken werd dat het OCAD de verslaggeving van de justitieassistenten ontvangt voor personen die ook bekend zijn in de GGB.

De minister toont op slide 24 van de presentatie de stappen die een radicaliseringsdossier doorloopt. Daar zijn ook specifieke instructies voor binnen de justitiehuizen.

De justitiehuizen volgen radicaliseringsdossiers op sinds 2015 en hebben al 480 extra mandaten behandeld. Daarvan waren er 304 voor veroordeelden en beklaagden van terrorisme en radicalisering en 176 voor zijinstromers. Dat laatste gaat over dossiers waarbij iemand wordt veroordeeld voor andere criminele feiten dan radicalisering, bijvoorbeeld voor slagen en verwondingen, maar die persoon wel in de GGB-databank blijkt te staan vanwege radicalisering of extremisme.

Op het moment van de hoorzitting zijn er 106 lopende extra mandaten, 62 terromandaten en 44 zijinstromers.

Het merendeel van de terromandaten, met name 77 procent, gaat over islamitisch extremisme. 10 procent gaat over rechts-extremisme, 2 procent over links-extremisme en 11 procent over andere vormen van terrorisme.

Ook bij de zijinstromers valt de meerderheid van de mandaten nog steeds onder islamitisch extremisme, met name 61 procent, maar men vindt daar ook meer rechts-extremisten terug, met name 37 procent of vijftien mandaten, die dus veroordeeld worden voor andere criminaliteitsvormen.

De minister wijst erop dat ze maar een korte analyse gaf van wat de Vlaamse overheid doet in het kader van terrorisme en radicalisering. Er werden tijdens de huidige zittingsperiode al heel wat aanpassingen doorgevoerd, waaronder het aanstellen van experts radicalisering, de opleidingen rond risicotaxatie, het aanwerven van psychologen om tot een multidisciplinair team te komen, het werken met de externe, gespecialiseerde en multidisciplinaire partner Ceapire, maar ook de verplichte aanmelding en deelname aan de LIVC R's, het LIVC-decreet, de constante screening van de GGB-lijst, het afsluiten van een samenwerkingsprotocol

met het OCAD om de rapporten van de justitieassistenten over te maken, het casusoverleg in de gevangenis en het bijbehorende decreet Casusoverleg.

Dat betekent niet dat alles altijd goed verloopt. Er zitten nog altijd gaten in het systeem bij de opvolging van radicaliseringsdossiers. Naar aanleiding van de aanslag op 16 oktober 2023 vroeg de minister een nieuwe dossieranalyse om alle lopende radicaliseringsdossiers te screenen. Dat blijkt telkens weer een goede oefening te zijn, want het bracht opnieuw twee structurele problemen onder de aandacht: ten eerste het voorstel tot herroeping van probatiedossiers en ten tweede de wachtlijsten voor de residentiële opname van geïnterneerden die problematisch zijn. Die twee problemen zijn algemeen aangekaart bij de bevoegde ministers.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

2.1. Tussenkost van Maaïke De Vreese

Maaïke De Vreese is blij om te horen dat het Vlaamse actieplan goed loopt. Men moet zich, in het licht van nieuwe fenomenen, wel afvragen of het niet opnieuw moet worden bekeken. De jongste terreuraanslag leidde tot de conclusie dat het federale terugkeerbeleid heeft gefaald en dat Justitie is tekortgeschoten. Het is goed dat Vlaanderen ermee bezig is gebleven, en dat ook zal blijven doen. Er zijn bovendien nog zaken waarop extra kan worden ingezet.

Het Vlaamse actieplan werd tussentijds geëvalueerd, ook het LIVC R-decreet wacht een evaluatie. Het is een grote uitdaging om het vertrouwen van alle relevante partners te winnen. De lokale besturen staan het dichtst bij de burger. Het verbaast de spreker daarom niet dat eerstelijns werkers de eerste signalen opvangen. Ze vindt het een uitstekende beleidskeuze dat er wordt ingezet op ondersteuning.

De spreker formuleert een eerste vraag over de projectoproepen. Die hanteren het aantal van vijftigduizend inwoners. Ze vraagt zich af of dat echt een drempel is, of eerder bedoeld is om kleinere gemeenten te stimuleren tot samenwerking. Alleszins verdient de VVSG een pluim om, samen met burgemeesters en politie, een goede samenwerking op de verschillende niveaus te stimuleren.

Vervolgens ventileert de spreker de frustratie van haar fractie dat het samenwerkingsakkoord tussen de verschillende niveaus er na twee jaar nog altijd niet is. Ze spreekt de hoop uit dat er, over de partijgrenzen heen, bij de minister van Binnenlandse Zaken op een snelle afwikkeling zal worden aangedrongen. De strijd tegen radicalisering is immers, zegt ze, niet ideologisch.

Er is weinig aandacht geweest voor de slachtoffers. Toch zijn nazorg, begeleiding en ondersteuning heel belangrijk. Ze vraagt zich af of de VVSG ook daar een rol in speelt. Alleszins is het duidelijk dat de justitieassistenten een heel relevante rol opnemen, getuige de bijstand in het grote terreurproces.

Er gaat in het actieplan heel wat budget naar gewelddadige radicalisering. Het gaat daarbij ook vaak over polarisering, maar dat is een rekbaar begrip. Een te brede oprekking zorgt ervoor dat middelen niet altijd even efficiënt worden ingezet. En dat is hoogst nodig, gezien het vele werk rond deradicalisering dat nog moet gebeuren. Een versplintering van de middelen komt een krachtvolle aanpak niet ten goede.

De spreker concludeert dat er tijdens de huidige zittingsperiode met het decreet, de multidisciplinaire aanpak en zelfs een verbindingsofficier heel wat stappen zijn gezet. Vlaanderen moet zich voor die thematiek en de informatiedeling daarover blijven inzetten. Er moet aandacht blijven gaan naar het vroegtijdig opsporen en het stoppen van radicalisering.

Tot slot formuleert de spreker nog een paar concrete vragen aan minister Rutten en minister Demir over de actuele stand van zaken van de mediacampagne tegen haatspraak, de evaluatie van de projectoproepen en het delen van de goede praktijken eruit, de tijdlijn van actie 4.3, de besteding van tweehonderdduizend euro binnen actie 8.1 en de werking van de expertenpool.

2.2. Tussenkomsst van Filip Dewinter

Filip Dewinter heeft vragen aan de vertegenwoordiger van de VVSG betreffende de lokale integrale veiligheidscel. Aangezien het aanbod voor de gemeenten vrijblijvend is, is de kans groot dat vooral die gemeenten erop ingaan die er positief tegenover staan. Hoe worden kritische of niet-geïnteresseerde gemeenten betrokken?

Een paar jaar geleden hanteerde maar een op de vier LIVC's een onderling protocolakkoord. Zijn er intussen meer protocolakkoorden?

Welzijns- en jeugdwerkers en mensen in het onderwijs hebben vaak heel relevante informatie die ze niet willen of kunnen delen omdat dat het vertrouwen van hun doelgroep in het gedrang zou brengen. Toch worden alle sociale actoren geacht om mee te werken aan een LIVC. Wat doet men om die mensen actief te betrekken en te overtuigen hun informatie te delen?

2.3. Tussenkomsst van Orry Van de Wauwer

Orry Van de Wauwer stelt vast dat zowel vanuit het OCAD, de VSSE als de verbindingsofficier positieve reacties kwamen op de LIVC R's. 90 procent van de gemeenten heeft een LIVC R, maar dat cijfer zegt niets over de graad van activering. Maarten De Waele verwees daarvoor naar het belang van de rol van de coördinator van de LIVC's. Een belangrijk element daarbij was het betrekken van de sociopreventieve actoren, die nu maar in 20 procent van de LIVC's aanwezig zijn. Dat is ook niet altijd nodig, zeker niet in bepaalde sectoren zoals de jeugdsector, waar er een belangrijke vertrouwelijkheid is tussen professionele jeugdwerkers en de leden. De spreker wil graag weten welk aandeel aan betrokken sociopreventieve actoren Maarten De Waele nodig acht in de LVIC R's. Wat zijn volgens hem de grootste pijnpunten bij de werking ervan? Hoe kunnen de sociopreventieve actoren beter worden betrokken bij de werking om hun rol ten volle te kunnen spelen?

Aan minister Rutten en minister Demir vraagt hij hoe men de gemeenten waar die LIVC's minder of nog helemaal niet actief zijn, kan wijzen op een steeds grotere nood daaraan, ook in niet-stedelijke contexten. Werd het beloofde schrijven aan de gemeenten om de LIVC's te activeren of te reactiveren gerealiseerd? Worden gemeenten zonder actieve LIVC R ook voldoende op de hoogte gehouden over eventuele veranderende omstandigheden met impact op hun gemeente?

De spreker stelt vast dat maar in 25 procent van de LIVC R's scholen betrokken worden. Het is duidelijk dat leerkrachten vaker aan de alarmbel trekken bij eventuele radicalisering van hun leerlingen. Moet er dan niet meer worden gesensibiliseerd rond de meerwaarde dat het onderwijs op dat vlak zou kunnen spelen?

Geraakt de expertise van de VVSG voldoende tot bij de LIVC R's?

Tot slot vraagt de spreker zich af welke uitdagingen online radicalisering met zich meebrengt voor lokale besturen. Wat kunnen zij doen om dat fenomeen tegen te gaan? Vraagt dat geen overkoepelende aanpak?

2.4. Tussenkost van Imade Annouri

Imade Annouri vraagt zich ten eerste af of de VVSG de vragen vanuit de verschillende hoeken gemakkelijk kan dispatchen. Ziet de organisatie ook een verschil in vragen naargelang de regio? Ziet zij daar een bepaald patroon?

Een tweede vraag gaat over het project rond factchecking om desinformatie over en vanuit lokale besturen aan te pakken. Over welke soorten van desinformatie gaat het en op welke manier zal dat worden aangepakt?

Vervolgens verwijst de spreker naar de uitspraak van Maarten De Waele over de rol die lokale besturen kunnen spelen in het herstellen van het vertrouwen van de burger in de maatschappelijke instituten. Tegelijk blijken lokale mandatarissen en burgemeesters steeds vaker bedreigingen en haatreacties te krijgen van mensen die net dat vertrouwen kwijt zijn. Is Maarten De Waele van mening dat lokale besturen het best geplaatst zijn om de eerste brug te zijn om dat vertrouwen opnieuw op te bouwen of hebben zij daar meer ondersteuning in nodig?

Vervolgens verwijst de spreker naar de aanbeveling van de VVSG om meer op te treden op de digitale scène. Men lijkt de strijd tegen radicalisering op dat terrein te verliezen. Nochtans heeft voormalig minister van Binnenlands Bestuur Bart Somers vaak herhaald dat er moest worden ingezet op 'counter narratives' om ervoor te zorgen dat de voedingsbodem voor radicalisering wordt weggenomen. Intussen is de situatie veranderd en sluiten mensen zich meer op in gesloten chatrooms. Wat is de analyse van minister Gwendolyn Rutten over de uitrol van digitale counter narratives? Is er volgens haar nood om daar meer op in te zetten? Kan Maarten De Waele daarbij ook extra toelichting geven?

Inzake de LIVC's stipte Maarten De Waele aan dat er veel vragen over cultuursensitieve onderwerpen aan bod komen die daar niet thuishoren. Dat bewijst volgens de spreker dat de nood om antwoorden te krijgen hoog is en dat er onvoldoende ruimte is voor dat soort antwoorden. Deelt Maarten De Waele die mening en vindt minister Gwendolyn Rutten ook dat lokale besturen meer platformen moeten genereren voor cultuursensitieve onderwerpen, wat eventueel de voedingsbodem voor radicalisering kan wegslaan?

Wat de stijgende radicalisering en polarisering in de scholen betreft, trekken de schoolbesturen aan de alarmbel omdat ze niet altijd weten wat ze ertegen moeten doen. Heeft de VVSG contacten met scholen en merkt ze dezelfde tendensen op? Is er volgens minister Gwendolyn Rutten nood aan meer ondersteuning van scholen? Zowel minister Gwendolyn Rutten als minister Zuhal Demir hebben verwezen naar Ceapire, een organisatie die goed werk levert, maar voor de spreker is het zorgwekkend dat telkens dezelfde organisatie naar voren wordt geschoven. Is één organisatie voldoende om de strijd te strijden tegen die voedingsbodem van radicalisering en kan dat soort organisaties helpen om scholen beter voor te bereiden in die strijd?

2.5. Tussenkost van Marino Keulen

Marino Keulen heeft als burgemeester de start van de LIVC's meegemaakt en vindt dat een positieve zaak, onder meer omdat iedereen er zijn kaarten op tafel legt als het over informatiedeling gaat. De personen die in het vizier komen, zijn vaak mensen met een multiproblematiek. Ze zijn dus vaak niet alleen vanwege radicalisering bij de diensten bekend. Volgens hem beseffen alle diensten, van de sociale dienst tot de jeugdwerking, maar al te goed wat de waarde van data delen is. Het gaat echt over een partnerschap, waarbij de ketting maar zo sterk is als de zwakste schakel. Verder voelen de lokale besturen daardoor dat ze met gelijkaardige problematieken en uitdagingen zitten. Wat moeten ze bijvoorbeeld doen wanneer de

zoon van een gezin uit de gemeente plots vertrekt naar een universiteit in Caïro om zich te verdiepen in de islam? Hoever moeten de lokale besturen daarin interveniëren en in hoeverre kunnen ze dat op de voet volgen?

Volgens de spreker is het online verhaal heel complex. Er is, naast het probleem van de besloten fora, ook dat van de informatie die in vreemde talen wordt gedeeld. De politie- en veiligheidsdiensten worden daar met heel wat operationele, logistieke en organisatorische uitdagingen geconfronteerd. Alert blijven is de boodschap, aldus de spreker.

Hij is ook van mening dat de problemen voor de grote en de kleine gemeenten dezelfde zijn, maar een element dat speelt is de hoeveelheid aan instanties, waardoor men soms door het bos de bomen niet meer ziet. In vergelijking met Nederland, waar men werkt met veiligheidsregio's die ongeveer de grootte van een halve provincie hebben, vindt de spreker toch dat het resultaat in Vlaanderen beter is, omdat de betrokkenheid op lokaal vlak groter is, vooral in kleine gemeenten. Hij waarschuwt er wel voor om alert te blijven en om ondersteuning te geven aan specifieke domeinen zoals het onderwijs, waar de uitdagingen groot zijn. De grootste uitdaging zit in het monitoren van elke casus om de juiste afweging te maken en de lijnen open te houden, wat in de kleinschaligheid van de gemeenten goed lukt. Over het algemeen genomen vindt de spreker dat alles vrij goed loopt. Hij pleit wel voor een goed overzicht van waar de verschillende diensten van de lokale besturen of wie actief is in de gemeente terechtkunnen voor ondersteuning.

De laatste vaststelling vanuit zijn ervaring is dat de VSSE, die oorspronkelijk bij de LIVC R zat, zonder data te delen weliswaar, niet meer aanwezig is. De scholen van alle netten zijn wel aanwezig, en op een heel open manier, waarbij ze alle problematieken delen. Hij benadrukt nogmaals hoe belangrijk het is om alert te blijven.

2.6. Tussenkoms van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt merkt op dat het beleid inzake radicalisering in 2015 is gestart. Intussen is er heel veel veranderd in de wereld. Het actieplan loopt in 2024 af. In hoeverre is het beleid, gebaseerd op de uitgangspunten van 2015, vandaag nog altijd werkbaar?

Maarten De Waele verwees naar het breed politiek draagvlak dat aan de basis lag van het beleid van de Vlaamse Regering, met name een initiatief vanuit het Vlaams Parlement om, over meerderheid en oppositie heen, tot een reeks aanbevelingen te komen. Dat vindt de spreker een goede stap, omdat de lokale besturen heel diverse politieke samenstellingen hebben. Hij vindt het dus goed dat een beleid rond radicalisering niet alleen op lange termijn maar ook politiek breed gedragen is. Hoe ziet Maarten De Waele dat? Sinds de Vlaamse resolutie betreffende de bestrijding van gewelddadige radicalisering in 2015 (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 366/3) is het beleid volledig in handen van de Vlaamse Regering gegeven. Het nieuwe decreet dat eraan komt, is een meerderheidsinitiatief. Hoe kan men dat breed politiek draagvlak toch garanderen? Merkt Maarten De Waele bij de lokale besturen dat men toch weer uit elkaar aan het drijven is, afhankelijk van de politieke samenstelling van het lokale bestuur?

Daarnaast zijn de uitdagingen verbreed. Het type van radicalisering wordt diverser en moeilijker voorspelbaar. De grootste dreiging blijft vanuit jihadistisch-extremistische hoek komen, maar Maarten De Waele verwijst ook naar de soevereine burgers, iets nieuws sinds corona. De discussie gaat er dan vaak over hoe breed men moet gaan in het beleid. Voormalig minister Bart Somers pakte het heel breed aan en had heel veel aandacht voor polarisatie rond alles wat maatschappijvisie en politiek betreft, om zo niets te missen, terwijl de N-VA pleitbezorger is van een meer gerichte aanpak, zuiver op het jihadistisch extremisme. Hoe ziet Maarten De Waele

dat? Hoe breed moet het beleid gaan voor een correcte aanpak na 2024? Moet men het best heel breed gaan, om te zorgen dat men geen nieuwe tendensen mist? Is dat vanuit de ervaring van lokale besturen een juiste aanpak geweest?

Wat de specifieke werking van de LIVC R's betreft, blijken er toch nog blinde vlekken te zijn. De spreker haalt Diepenbeek als voorbeeld aan, dat een paar weken geleden in het nieuws kwam omdat daar twee leden van een extreemrechts, mogelijk terroristisch internationaal netwerk opgepakt zijn. Had een LIVC R die kunnen detecteren? Net die gemeenten die vroeger minder op de radar stonden, hebben misschien nood aan een LIVC R, omdat de radicalisering diverser is geworden.

Maarten De Waele verwees ook naar de vragen van lokale besturen via de helpdesk. Hoe ziet hij de evolutie van het aantal vragen? Is er een stijging of blijft dat stabiel?

De spreker is het met Maarten De Waele eens dat de betrokkenheid bij de LIVC R-werking een uitdaging is. Vooral het veiligheidsaspect vormt toch een drempel voor de brede maatschappelijke spelers in het onderwijs en de welzijnssector. Maarten De Waele opperde het idee om dat breder aan te pakken, niet zuiver vanuit de R van radicalisering. Bij die uitdaging inzake veiligheid wil de spreker graag de visie van minister Rutten en minister Demir horen.

De spreker wil ook van Maarten De Waele horen of het concept van gedeeld beroepsgeheim ingeburgerd is geraakt en of dat echt drempelverlagend heeft gewerkt. Heeft het terughoudende partners of lokale besturen die terughoudend waren om een LIVC R op te starten, ertoe aangezet om toch stappen te zetten?

De Vlaamse overheid heeft ingezet op projectfinanciering voor lokale besturen en het projectmatig engageren van een aantal bovenlokale partners. Minister Gwendolyn Rutten verwees naar de projectoproep voor lokale besturen en zei dat die toch impact had, als men ziet hoeveel burgers men daarmee heeft bereikt. Wordt er ook een evaluatie gemaakt van de reële impact? Radicalisering meten is natuurlijk moeilijk, maar worden die projecten gemeten op hun merites? Wordt in het licht van toekomstige projectoproepen, het nieuwe, post-2024-actieplan en het nieuwe decreet ook het algemene systeem van het werken met decentrale projectoproepen geanalyseerd?

Eenzelfde vraag voor de minister heeft de spreker over de bovenlokale partners, het Hannah Arendt Instituut en het Wij-Zij-Netwerk. Wordt daar ook gekeken naar een impactmeting? Wordt er vervolgens ook aan gedacht om te voorzien in een langdurige financiering?

Wat de verschillende beleidsdomeinen betreft die betrokken zijn bij het thema van radicalisering, is Onderwijs al aan bod gekomen. Maarten De Waele verwees naar de grote vragen die vanuit het onderwijs komen, die misschien niet stricto sensu te reduceren zijn tot zuivere radicalisering, maar wel mogelijk een voedingsbodem voor radicalisering vormen, meer bepaald het conflict in Gaza. Hoe kijken de ministers daarnaar? Zijn de tools in het onderwijs aanwezig om daarmee om te gaan? Het idee van soevereine burgers, het zich onttrekken aan het staatsgezag, leeft misschien ook bij jongeren. Dergelijke zaken komen wellicht via influencers binnen en daar worden leerkrachten dan mee geconfronteerd.

Een laatste element van het beleidsdomein dat ook zijdelings aan bod is gekomen, is Welzijn. Minister Zuhail Demir verwees naar de lange wachtlijsten voor de residentiële opname van gedetineerden. De spreker is het met Maarten De Waele eens dat radicalisering vaak gekoppeld is aan andere problematieken, hetzij druggebruik, hetzij criminaliteit, maar ook een psychische problematiek. Als er een melding van radicalisering via een LIVC R binnenkomt, moet dat prioritair worden gelinkt aan een dossier van psychische problemen. Hoe wordt die koppeling gemaakt?

De spreker vindt het tot slot heel interessant om van minister Gwendolyn Rutten te horen dat lokale besturen, wanneer er een telefoontje komt van de federale overheid die opvangcapaciteit zoekt voor asielzoekers, een beroep kunnen doen op een brede waaier aan trajecten vanuit de Vlaamse Regering. Ze kunnen voor een depolariseringstraject kiezen vanuit de bevoegdheid van minister Gwendolyn Rutten of voor de polarisering vanuit andere ministers of partijen. De spreker stelt voor om het depolariseren te versterken en de lokale besturen daarbij te helpen en de gemoederen te laten bedaren, in plaats van ze op te poken.

2.7. Tussenkost van Celia Groothedde

Celia Groothedde ziet een rode draad in de uiteenzetting van Maarten De Waele, met name het concept van een enge visie op polarisering en de nood aan vertrouwen tussen partners. Is dat vertrouwen volgens Maarten De Waele aangewakkerd door de verplichting tot gegevensdeling of juist niet? Is er volgens hem ook een link tussen meer preventie en een te enge visie op polarisering en extremisering? Op welke manier kan het Vlaams Parlement, maar ook de Vlaamse Regering, die gemeenschapsvorming – of positieve identiteitsvorming, zoals Maarten De Waele het omschrijft – stimuleren?

De spreker apprecieert het ook dat Maarten De Waele aangaf dat er een paar valkuilen zijn. Welke aanpak zou daartegenover kunnen staan? Op welke manier kan het wel opbouwend, positiever en gemeenschapsvormend?

Over andere vormen van extremisering dan jihadisme blijft de spreker met een bezorgdheid zitten. Welk zicht krijgt een LIVC R, maar ook een lokaal bestuur, op alle vormen van extremisme, met name het groeiende online extremisme, met gevaar op soms heel verregaande daden die tegen de wet ingaan? Maarten De Waele had het over de soevereine burgers, maar in het algemeen is er een groep in de samenleving met een sterke afkeer van de overheid. Dat wordt niet zelden gestimuleerd door online beïnvloeding vanuit het buitenland. Uiteindelijk is er ook het beïnvloeden van verkiezingen – niet alleen in België, maar ook in de omliggende landen en de andere westerse landen – door buitenlandse mogendheden, door desinformatie en het onzeker maken van de waarheid en de zekerheden waar men samen op vertrouwt. Dat zorgt voor een destabilisering van de samenleving. Dat is een proces dat zich, net zoals extreemrechtse extremisering, online en ook heel snel kan afspelen. Welk zicht heeft men daarop? Op welke manier kan men aan de slag met die mensen? Voor de spreker voelt het als een heel sterke black box. Lokale besturen lijken daar in veel gevallen vrij machteloos tegenover te staan, terwijl het fenomeen de maatschappij, lokale besturen en lokale gemeenschappen sterk aantast. De spreker vraagt zich af in hoeverre de daders van aanslagen op de radar stonden van lokale gemeenschappen en de LIVC R's?

Maarten De Waele uitte zijn zorgen over Onderwijs. Ziet hij daar een evolutie? Ziet hij dat keren of juist niet? Zijn er genoeg instrumenten en mensen die daarop werken, maar ook, in hoeverre kunnen die hun doelen ook realiseren? Zou bijvoorbeeld 'community based education' kunnen bijdragen tot een gezonde dialoog en tot het durven stelling te nemen binnen de gemeenschap, op een democratische manier? Het is een manier van werken die vaak tegenover armoede en sociale problemen werd gebruikt binnen het onderwijs in het buitenland en het werpt daar zijn vruchten af. Kan dat ook hier hulp bieden?

De spreker zegt dat Hind Fraihi in het verleden heel sterk de nadruk legde op het feit dat polarisering en radicalisering voortkomen uit andere onderwerpen waar het niet goed zit. Die moet men in de eerste plaats aanpakken, omdat dat de voedingsbodems zijn. Zij had het over armoede en de toegang tot gelijk en goed onderwijs, goede en kwaliteitsvolle zorg, toegang tot goede, kwaliteitsvolle en zekere huisvesting en toegang tot kwaliteitsvolle jobs. Wat is de visie van Maarten De Waele daarop?

Maakt de Vlaamse Regering dat stuk preventie waar? De spreker ziet dat ook als preventie. Het behoren tot een gemeenschap is iets wat men waarmaakt door mensen in woorden en daden toegang te geven tot de gemeenschap en binnen de gemeenschap gelijke kansen te geven om ertoe te kunnen behoren. Wordt dat genoeg waargemaakt? Welke pijnpunten ziet Maarten De Waele? Komt dat ook naar voren in de LIVC R's en daarbuiten?

3. Antwoorden van de genodigden

3.1. Antwoorden van Maarten De Waele

Maarten De Waele gaat eerst verder in op de projectoproepen, de toegankelijkheid daarrond en de voorziene drempel van vijftigduizend inwoners. Hij benadrukt dat dat een beleidskeuze is waar hij niet volledig tevreden mee is. Kleinere steden en gemeenten geven aan dat zij daardoor uit de boot vallen. Sommige van die gemeenten hebben de krachten kunnen bundelen met gemeenten in de politiezone, waardoor ze zich toch nog hebben kunnen inschrijven voor de projectoproep. Andere kleine gemeenten geven te kennen dat ze, ondanks zo'n samenwerking, niet aan die vijftigduizend inwoners raken, ook al is er bij hen sprake van specifieke problemen.

Er is zestigduizend euro per bestuur of samenwerking van besturen vrijgemaakt, wat volgens de VVSG een gemiste kans is om dat intergemeentelijk samenwerken nog meer te belonen. Een gemeente had er met name meer baat bij om een project alleen in te dienen, want dat leverde zestigduizend euro op. De spreker doet een oproep voor een ander systeem met een betere stimulus voor gemeenten om samen te werken, zoals extra budget.

Uit de data die de VVSG nu heeft en die gebaseerd zijn op ledenbevragingen die om de twee jaar plaatsvinden, waarvan de laatste in 2022, blijkt dat Brugge nog geen LIVC R heeft. Hij herhaalt dat de kaart nog niet af is en nog volop wordt geüpdatet. Alle gemeenten waar de situatie nog onbekend is of waar er geen LIVC R is, worden momenteel aangeschreven, en op basis van de reacties kunnen er nog wijzingen plaatsvinden. De situatie in Diepenbeek is inderdaad voorlopig nog onbekend en ook aan die gemeente is de vraag gesteld. De VVSG heeft ook nagevraagd in hoeverre de LIVC R en het lokaal bestuur op de hoogte waren van de aanwezigheid van de persoon op hun grondgebied.

Uit de vorige bevraging door de VVSG bleek dat er in een op de vier gemeenten effectief een samenwerkingsakkoord is. Er wordt geprobeerd om dat zo actueel mogelijk te houden. Onderaan op de kaart met het overzicht van LIVC's op de website staat ook een aantal cijfers. Op 22 november 2023 staat de teller voor gemeenten die een lokaal afsprakenkader hebben op 68, wat 31 procent is van de gemeenten waarvan geweten is of ze al dan niet een LIVC R hebben. Dat is dus een kleine stijging van 25 naar 31 procent, waartoe het LIVC R-decreet mogelijk een aanleiding is geweest. Via het begeleidings- en coachingstraject is er een sjabloon opgemaakt voor dat lokaal afsprakenkader dat kan worden gesloten. De VVSG krijgt ook stelselmatig de vraag om dat aan de gemeenten te bezorgen. De hoop is natuurlijk dat dat aantal de komende jaren nog zal stijgen.

De spreker stelt dat de VVSG momenteel te weinig nazorg of begeleiding biedt aan slachtoffers. Hij is dan ook van mening dat daarrond nog veel meer kan gebeuren, zowel vanuit lokale besturen als vanuit bovenlokaal perspectief.

In navolging van de bevindingen van wetenschappelijk onderzoek wordt de term 'schadelijke polarisatie' gebruikt, zoals de spreker ook in het voorontwerp van decreet rond structureel beleid naar voren zag komen. Hij vindt het belangrijk om daar een afweging rond te maken. Polarisation is eigen aan politiek en legt pro's en contra's naast elkaar, dus die democratische polarisation heeft volgens de spreker

zeker een plaats. Maatschappelijke vooruitgang is vaak ook het gevolg van politieke polarisatie. Maar in dat geval gaat het om gevaarlijke polarisatie, waarbij niet op de bal, maar wel op de man wordt gespeeld.

De VVSG heeft de vraag over de expertenpool gesteld aan de Vlaamse administratie, en die is dat al aan het bekijken. De spreker weet niet of daarover al cijfers beschikbaar zijn. Aangezien de experten zelf nog maar net van start zijn gegaan, is het sowieso vroeg om daarover iets te zeggen. Sommigen moeten ook nog een projectmedewerker en dergelijke aanstellen. Dat gebeurt overigens steeds in afstemming met de VVSG, wat ook een voorwaarde was, zeker voor de een-op-eenondersteuning van de expertenpool. In november en december 2023 zit de VVSG samen met de experten om te bekijken hoe dat aanbod op elkaar wordt afgestemd en hoe op een goede manier kan worden geregistreerd hoeveel vragen van lokale besturen er zijn binnengekomen, welk aanbod daartegenover staat en wat daar concreet mee is gebeurd.

Sinds 1 februari 2022 zijn er negentien begeleidings- en coachingstrajecten en 38 gemeenten die worden begeleid. Die trajecten zijn vrijblijvend, maar de gemeenten die tijdens de bevraging aangaven dat ze geen idee hebben van wat een LIVC R is, worden proactief benaderd om het aanbod voor te stellen en te benadrukken dat het gratis is. Vervolgens heeft een aantal gemeenten aangegeven dat ze ondersteund willen worden. De VVSG informeert daarnaast via verschillende kanalen, zoals het netwerk, nieuwsbrieven, publicaties en het algemeen aanschrijven van burgemeesters. De spreker stelt dat er op dat vlak dus al heel wat inspanningen zijn gedaan om burgemeesters te activeren om een LIVC R op te starten en ondersteuning aan te vragen indien nodig.

Het wantrouwen vanuit welzijns- en onderwijsactoren kwam regelmatig aan bod, net zoals het feit dat veel actoren weigeren informatie te delen omdat de band met de cliënt daardoor verloren kan gaan. De spreker denkt dat die houding deels is veranderd, mede omdat er voor 2021 sprake was van een grijze zone, waarbij het niet duidelijk was of de sociopreventieve actoren effectief hun beroepsgeheim kunnen doorbreken en op zo'n platform informatie delen. Sinds het LIVC R-decreet is het duidelijk dat dat kan en dat er een spreekrecht is, en geen spreekplicht. De spreker vindt dat alvast een positieve evolutie en herhaalt dat de VVSG op dat vlak probeert nog verder te responsabiliseren.

De VVSG is zich er zeker van bewust dat sommige organisaties of actoren niet staan te springen om in een LIVC R informatie te delen. Daarom werd er in de vorige ledenbevraging gepolst in welke mate er contact is met bijvoorbeeld de jeugdwerker buiten de LIVC R. De vaststelling is dat er in 11 procent van de LIVC R's een jeugdwerker mee aan tafel schuift. Daarnaast geeft 50 procent van de gemeenten aan dat, hoewel de jeugdwerker niet in een LIVC R zetelt, er wel vanuit de gemeente een structurele samenwerking is met actoren binnen het jeugdwerk. Er is dus wel degelijk een vorm van communicatie en afstemming met het jeugdwerk. De VVSG is er zeker geen voorstander van om een soort van verplichte aanwezigheid van de jeugdwerker in te voeren, omdat het vooral vanuit een engagement moet gebeuren. Het belangrijkste is dat er afstemming is.

De grootste pijnpunten zijn de moeilijkheid om sociopreventieve actoren te betrekken en de spanningen tussen de actoren aan tafel door hun verschillende perspectief, ofwel dat van hulpverlening, ofwel dat van veiligheid. De spreker meent uit de netwerken te vernemen dat het vertrouwen aan tafel wel degelijk is gegroeid in vergelijking met 2015 en 2016, toen alles zich nog in een startfase bevond. De enige moeilijkheid is dat het aantal coördinatoren die sinds 2016 aan het werk zijn en die er vandaag nog steeds zijn, op één hand te tellen is. De enorme doorloop van coördinatoren maakt het niet gemakkelijk. Door kortetermijnsubsidies kiezen mensen soms voor een structurele inbedding in een andere job of functie.

De spreker bevestigt dat er nood is aan sensibilisering binnen Onderwijs. Men moet zich niet zozeer vastpinnen op cijfers of ervoor zorgen dat het aantal bij de LIVC R betrokken scholen, nu 23 procent, nog verder groeit. Dat zou mooi zijn, maar de spreker vindt het nog belangrijker om die betrokkenheid binnen het bredere netwerk na te streven, en dat hoeft niet in een LIVC R te zijn en kan op andere manieren.

Dan was er de vraag of de expertise voldoende bij de LIVC R geraakt en wat de uitdagingen daarbij zijn. De spreker is van mening dat zowel op de lokale als de bovenlokale aanpak moet worden ingezet. Die laatste is cruciaal omdat er dezelfde taal kan worden gesproken vanuit een Vlaanderenbrede visie. Het is handiger dat de expertisebevordering, bijvoorbeeld rond die nieuwe fenomenen, bovenlokaal en overkoepelend tot uiting komt en kan expertise groeien, om vervolgens te worden doorvertaald ter ondersteuning van de lokale besturen.

De VVSG kent ondertussen haar pappenheimers op het vlak van doorverwijzingen. Het veld en de aanbieders zijn niet oneindig. De VVSG kent de diensten waarnaar ze kan verwijzen als ze het zelf niet weet, en zeker met de expertenpool ervaart ze extra ondersteuning, wat beslist een positieve evolutie is.

Volgens de spreker is het niet de taak van de lokale besturen om factchecks uit te voeren. Het is niet de bedoeling om een aantal stemmen monddood te maken. Het is een element dat de spreker onder meer in het memorandum van Mediawijs terugvindt, dat volgens hem dan ook de beste partner is om daarop in te zetten.

Vandaag zetten onder meer al heel wat jeugdwerkers in op digitaal connecteren met jongeren. Er wordt zelfs lokaal geëxperimenteerd met projecten die via gaming jongeren betrekken en gevoelige thema's bespreekbaar maken, onder meer via online safe spaces. Het is goed dat die lokale pilootprojecten er zijn, en de VVSG kan nog veel van hen leren.

Er is zeker nog ondersteuning nodig op het vlak van cultuursensitieve aspecten die terechtkomen bij de LIVC R's. De spreker denkt wel dat dat eerder thuishoort bij aspecten zoals het inburgeringsbeleid en het beleid rond samenleven. Hij stelt vast op het terrein, ook bij lokale besturen, dat er soms een preventiedienst aanwezig is, maar geen dienst Samenleven. In dat geval is het moeilijk om op alle domeinen een integrale aanpak van proactie, met name het aanpakken van voedingsbodems tot het repressieve werk, vlot te laten verlopen. Vroeg of laat zien de diensten voor preventie en veiligheid signalen binnenkomen die mogelijk eerder konden worden opgevangen door het voeren van een samenlevingsbeleid.

Het beleid is er sinds 2015, en het positieve is dat dat partijbreed werd uitgerold. Het nieuwe decreet mag dan vooral een initiatief vanuit de meerderheidspartijen zijn, maar volgens de spreker zal men moeten evolueren naar een breed gedragen interbestuurlijk akkoord waarin de politieke partijen een samenwerking kunnen vinden rond dat uitdagende thema, dat Vlaanderen niet alleen op het vlak van veiligheid teistert, maar ook voor samenlevingsvraagstukken plaatst.

Hoe breed moet dat beleid gaan? Sinds 2015 ligt de focus op alle vormen van extremisme en radicalisering. De spreker benadrukt dat dat zeker moet worden voortgezet. De democratische polarisatie moet dus worden versterkt en de schadelijke polarisatie mag zeker niet uit het oog worden verloren, want ook dat is een voedingsbodem voor verdere gewelddadige radicalisering.

Hij kan niet zeggen of er een stijging is in de helpdeskcijfers. Via een snelle check heeft hij wel vastgesteld dat ze in 2022 ongeveer 140 vragen kregen. Voor 2023 staat de teller op 133, dus het zal ongeveer op hetzelfde aantal stranden. Het is heel moeilijk om de impact te meten van de aanpak van radicalisering, want aangeven dat toekomstig gedrag zich niet zal voordoen, is niet eenvoudig. Enkele jaren

geleden heeft het VVI een externe, positieve beoordeling gemaakt, ook van de lokale projecten. De spreker acht het nodig om een nieuwe externe beoordeling te doen, omdat dat toch een meerwaarde biedt.

3.2. Antwoorden van minister Gwendolyn Rutten

Minister *Gwendolyn Rutten* verwijst als antwoord op de vraag of het correct is om vanuit de lokale besturen te handelen, eerst en vooral naar het praktijkvoorbeeld van Marino Keulen. De minister meent dat men als burgemeester nu eenmaal over de nodige antennes in de buurt beschikt. Ze geeft het voorbeeld van jongeren die afglijden naar extreemrechts. In een LIVC R kan men dan bekijken hoe ernstig die situatie is. Een ander voorbeeld is een man die zich anders begint te kleden, niet meer met vrouwen wil werken en aan het loket van de gemeentelijke administratie niet meer door een vrouwelijke ambtenaar geholpen wil worden. Bij een dergelijke situatie loont het de moeite daar, als preventieve maatregel, de sociale dienst op af te sturen. Omgekeerd kan het signaal ook van de federale veiligheidsdiensten zelf komen.

Met de voorbeelden wil de minister duidelijk maken dat elke gemeente of stad een LIVC R zou moeten hebben. Cruciaal daarbij is het om goed naar de antennes te luisteren en snel te handelen. Hoe sneller men kan handelen, hoe kleiner de kans dat men effectief in een alarmsituatie terechtkomt. Een dergelijke preventieve opvolging is de kracht van de LIVC R's.

In antwoord op de vraag naar de reactie van lokale besturen stelt de minister dat er, bijvoorbeeld naar aanleiding van de recente brief over de gewijzigde veiligheidssituatie, een aantal contacten zijn opgenomen met de VVSG.

De minister benadrukt verder dat de algemene werkwijze niet mag worden geïnstitutionaliseerd. Naast de LIVC R kan er via het onderwijs of via een maatschappelijk werker, als zij aanvoelen dat er iets niet oké is, iets op gang komen. Dat kan dan verder in een vertrouwelijke sfeer binnen een LIVC R worden opgevolgd.

De minister blijft dan ook een voorstander van een algemene invalshoek vanuit de lokale besturen. Ze staat wel open om, vanuit expertenpools en instellingen, op een hoger niveau te coördineren en informatie te geven waardoor de lokale besturen niet op zichzelf zijn aangewezen.

Met betrekking tot de online haatspraak erkent de minister dat het, gelet op alle mogelijkheden op het internet, heel moeilijk is om haatspraak te detecteren. Er werden wel een aantal acties ondernomen. Zo komt er wellicht een sensibiliseringscampagne rond de gevaren van online radicalisering. Daarin zal worden gewezen op de gevaren van algoritmes van sociale media. Het is de bedoeling om mensen bewust te maken dat ze in een bubbel kunnen terechtkomen waar ze worden afgesloten van andere informatie. De minister verwijst naar minister Benjamin Dalle, die vanuit zijn bevoegdheid Media een aantal projecten heeft opgestart om online radicalisering tegen te gaan.

De minister verwijst in die context ook naar de organisatie Textgain, een autoriteit inzake online radicalisering. Die organisatie maakt deel uit van de expertenpool en helpt op die manier de lokale besturen. Een dergelijke organisatie kan aangeven welke counter narratives mogelijk zijn. Men kan niet sturen op welke websites mensen wel of niet kunnen surfen, maar men kan ze wel proberen bewust te maken van het feit dat ze opgesloten kunnen geraken in gesloten chatrooms of in de bubbel van algoritmes.

Om verlengd te worden moeten de projectoproepen een positieve evaluatie krijgen. Er zijn geen nieuwe projecten meer, en een verlenging kan maar maximum drie keer.

De minister zal de vraag over actie 4.3 schriftelijk bezorgen. Wat de vraag over de tweehonderdduizend euro van actie 8.1 betreft, daarvoor is er nog geen concreet initiatief bepaald.

3.3. Antwoorden van minister Zuhal Demir

Minister *Zuhal Demir* vindt de deelname van sociopreventieve actoren aan de LIVC R heel belangrijk. Daarom werd er, in samenwerking met Binnenlands Bestuur en Justitie, administraties en kabinetten, sterk ingezet op sensibiliseringscampagnes, informatiesessies en draaiboeken. Toch stelt de minister vast dat het succes beperkt blijft. Een verplichting is er niet. De minister weet momenteel niet welke extra's er nog kunnen gebeuren om de sociale actoren bij de LIVC R's te betrekken.

De informatiedeling tussen de burgemeesters is heel belangrijk, zeker als geradicaliseerden verhuizen. Een Vlaams decreet regelt zoveel mogelijk wat binnen dat bevoegdheidsdomein valt, maar het federale niveau moet via een samenwerkingsakkoord LIVC R de informatie-uitwisseling tussen de verschillende lokale besturen op punt stellen.

De minister stelt dat de cijfers van de justitiehuisen aantonen dat het in 77 procent van de gevallen over jihadisme gaat. Rechtsextremisme is beperkt tot 10 procent.

Wat de opvang en multidisciplinaire aanpak betreft, werd tijdens een recente evaluatie een probleem vastgesteld rond de psychiatrische toestand. Het gaat volgens de minister over tikkende bommen die nergens terecht kunnen. Dat is een bijkomend probleem waarop, met betrokkenheid van verschillende ministers, een antwoord zal worden geformuleerd.

4. Bijkomende vragen van de commissieleden

Thijs Verbeurgt komt terug op de betrokkenheid van de maatschappelijke actoren. Als pushen niet helpt, moeten andere kanalen worden gezocht. Niemand kan zich permitteren dat signalen onopgemerkt blijven. Hij wil ook graag meer verduidelijking over de Diepenbeekcase. Dat lijkt immers een voorbeeld van een tendens met een internationaal heel vaag netwerk in combinatie met lone actors en online radicalisering. Daarbovenop komt dan ook nog de problematiek van de lokale aanwezigheid.

Minister Gwendolyn Rutten is hem ook nog het antwoord schuldig over de financiering van bovenlokale netwerken. Op korte termijn betreft het een projectfinanciering. De spreker vraagt hoe het zit met de langetermijnfinanciering van bijvoorbeeld de projecten van het Hannah Arendt Instituut.

5. Aanvullende antwoorden

Minister *Gwendolyn Rutten* zegt bezig te zijn met een decretale verankering, precies om de financiering structureler te maken.

Maarten De Waele stelt dat een LIVC-coördinator in goed draaiende LIVC's vaak het verschil maakt voor sociale actoren. De coördinator kan immers fungeren als go-between. Men hoeft niet aan de tafel te zitten om informatie te delen.

Wat Diepenbeek betreft dienen een aantal zaken te worden nagevraagd.

Chris JANSSENS,
voorzitter

Maike DE VREESE
Thijs VERBEURGT,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
AgII	Agentschap Integratie en Inburgering
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
Ceapire	Centrum voor Expertise en Advies inzake Preventie en Interventie met betrekking tot Radicalisme en Extremisme
EMMA	Evaluation and Mentoring of Multi-Agency approaches to violent radicalisation
ESF	Europees Sociaal Fonds
FTF	foreign terrorist fighter
GGB	gemeenschappelijke gegevensbank
LIVC	lokale integrale veiligheidscel
LIVC R	lokale integrale veiligheidscel inzake radicalisme, extremisme en terrorisme
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
PIVC	penitentiaire integrale veiligheidscel
Q&A	questions and answers
SDJ	sociale dienst jeugdrechtbank
VSSE	Veiligheid van de Staat, Sûreté de l'État
vte	voltijdsequivalent / voltijdequivalent
VVI	Vlaams Vredesinstituut
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten